

**Hermen Vreugdenhil, directeur/
regiocoördinator van Collectief
Rivierenland**

**‘Als we in overgangsgedebieden
aanvullende beperkingen
opleggen zonder een eerlijke
vergoeding, raken we in rap
tempo deze unieke gebieden
kwijt’**

‘In de overgangszones van landbouwgrond naar natuur heeft zich in Nederland een uniek agrarisch cultuurlandschap ontwikkeld dat we moeten koesteren. Door deze gebieden waar extensief geboerd wordt bij de bedrijfsvoering te betrekken, kunnen agrariërs hun bedrijf natuurinclusief ontwikkelen. Als we de overgangsgedebieden nu gaan aanwijzen en hier aanvullende beperkingen opleggen zonder daar een eerlijke vergoeding tegenover te stellen raken we in rap tempo deze unieke gebieden kwijt. Binnen Collectief Rivierenland, de coöperatie van 630 agrariërs die samen het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer uitvoeren in het Gelderse Riviereengebied, laten we zien hoe het nu al kan. Hier werken we samen met boeren en terreinbeherende organisaties (tbo’s) of partijen als Rijkswaterstaat aan de instandhouding van natuurwaarden door middel van agrarisch beheer zoals bijvoorbeeld in de uiterwaarden. Daar worden goede resultaten geboekt. Het is dan ook meer een kwestie van willen dan de vraag of het mogelijk is. Maar dan moet de boer er ook eerlijk voor worden betaald en niet gezien worden als een goedkope kracht die het beheer wel even tussendoor erbij doet. De boeren willen wel. In het jaar dat de vlaggen omgekeerd op het platteland hingen, is ons collectief explosief gegroeid van 3000 naar 5000 hectare en het ledenaantal toegenomen van 500 naar 632. Nog 90 boeren staan op de wachtlijst. Natuurorganisatie vragen van boeren om natuurinclusief te worden maar we mogen van de natuurorganisaties ook vragen om boerinclusief te worden. Vaak zijn de natuurwaarden die tbo’s willen beschermen ontstaan vanuit het boerengebruik van de grond. Boeren kunnen die als geen ander beheren. Wees er zuinig op.’

**Femke Wiersma,
gedeputeerde (BBB) provincie
Fryslân**

**‘Landbouwgrond moet zo
veel mogelijk behouden
blijven voor de sector,
overgangsgedebieden helpen
daar niet bij’**

‘Wij vinden dat landbouwgrond zo veel mogelijk behouden moet blijven voor de sector. Het is belangrijk dat we het voedsel produceren waarvoor ons land als vruchtbare delta het meest geschikt is. Dat helpt ook om de wereldwijde CO₂-uitstoot te verminderen. Wij kunnen hier immers relatief veel efficiënter voedsel produceren dan in andere landen mogelijk is. Het instellen van overgangsgedebieden met een aparte juridische status helpt daar niet bij. Wij zijn daar dan ook geen voorstander van. Wel lopen op dit moment ook in Fryslân verschillende gebiedsprocessen. Het zou kunnen dat de uitkomst wordt dat in sommige gebieden aan boeren wordt gevraagd een bijdrage te leveren aan het behalen van maatschappelijke doelstellingen. Dat kan uiteraard ook het geval zijn rondom natuurgebieden. Als men daar in onderling overleg goed uitkomt, dan is dat prima. Toch is het ook in zo’n geval veel te zwart-wit om te zeggen dat er natuurgeld ‘naar boeren’ gaat. Als boeren instemmen met bijvoorbeeld het verhogen van het waterpeil, dan betekent dat dat zij met hun grond minder inkomsten kunnen genereren. Zo kunnen ze waarschijnlijk minder gras van hun land halen. Het is dan normaal dat daar een vergoeding voor inkomstenderving tegenover staat. Verder wordt het natuurgeld dan nog steeds aan een natuurdoelstelling besteed. De boer helpt er alleen bij om de maatschappelijke doelstellingen te behalen. Het is dus niet zo dat er zomaar natuurgeld naar boeren gaat, het natuurgeld gaat nog steeds naar de natuur.’

— Ria Dubbeldam (samenstelling)

‘Door overgangsgedebieden aan te wijzen gaat er geld dat bedoeld is voor natuur naar boeren’

**Jori Wolf, senior adviseur
landschap, natuur en Nationale
Parken bij Staatsbosbeheer**

**‘Je kunt niet eindeloos blijven
plaggen, we moeten breder
kijken’**

‘Ik ben het niet eens met deze stelling. Naast herstelmaatregelen in de natuurgebieden is er actie nodig in het omringende landschap. Je kunt niet eindeloos blijven plaggen, we moeten breder kijken. De inrichting en het grondgebruik in overgangsgedebieden hebben veel impact op het functioneren van natuurgebieden. Systeemherstel in overgangsgedebieden is heel belangrijk om te komen tot een duurzame staat van instandhouding in de Natura 2000-gebieden. Het meest wezenlijke is herstel van de eco-hydrologische relaties, die houden niet op bij de grens van een natuurgebied. Door systeemherstel kunnen sommige percelen zo nat of zo dynamisch worden, dat je ze maar beter als natuur kunt beheren. In het grootste deel van de overgangsgedebieden kunnen boerenbedrijven juist een belangrijke rol spelen. Door in een gebiedsproces overgangsgedebieden aan te wijzen, ontstaat er ruimte om beschikbare middelen en instrumentarium gericht in te zetten op de plekken waar ze het effectiefst zijn. Een investering in overgangsgedebieden en verduurzaming (extensivering) van de landbouwbedrijven zijn dan ook een investering in de toekomst van de natuur. Niet alle bedrijfstvormen passen in overgangsgedebieden, maar ik ben ervan overtuigd dat er veel boerenbedrijven zijn die hun natuurinclusieve ambities waar kunnen maken als ze een steuntje in de rug krijgen. De omslag maken is nu moeilijk. Het zou helpen als er reële beloning komt voor maatschappelijke diensten zoals water vasthouden, dooradering met beplantingen, aanleg van ecologische verbindingen, vastlegging van CO₂, maar ook het toegankelijk maken van het landschap om natuurgebieden meer rust te geven. Kortom, investeren in overgangsgedebieden is investeren in natuur!’

**John Arink, biologisch
melkveehouder in Lielvelde**

**‘Overigens zie ik het liefst
dat de hele Nederlandse
landbouw extensiveert’**

‘Als extensieve boer bij het Korenburgerveen ben ik een groot voorstander van het aanwijzen van overgangsgedebieden waar boeren extensiever werken. Is het niet om de stikstoflast te reduceren, dan is het wel omdat extensieve boeren meer beweiden, minder bemesten en geneigd zijn om landschapselementen in stand te houden. Daarmee bieden ze veel meer mogelijkheden voor flora en fauna dan plankgasboeren met grote grasvlakten die in een werkgang worden gemaaid. Het kan niet anders dan dat boeren in overgangsgedebieden voor geleverde diensten een vergoeding ontvangen. Overigens zie ik het liefst dat de hele Nederlandse landbouw extensiveert, maar dat zal voorlopig niet in beeld zijn. Om nog meer voor natuur en biodiversiteit te doen zijn we met dertien Gelderse boeren en de provincie bezig aan de uitrol van Boeren voor Natuur. Dat concept is overigens niet alleen bedoeld voor overgangsgedebieden, we willen het ook implementeren in witte gebieden. Het effect voor de biodiversiteit is daar misschien nog wel groter dan in overgangsgedebieden. De overheidsfinanciering is rond, maar het project loopt momenteel vast doordat het SPUK-geld (23 miljoen) uiterlijk in 2026 moet zijn uitgegeven, terwijl wij voor onze bedrijfsvoering een langetermijnzekerheid nodig hebben van zo’n dertig jaar. Met de provincie proberen we een constructie te bedenken waarmee we toch langjarig een vergoeding kunnen ontvangen. Het kan toch niet waar zijn, dat zo’n mooi project struikelt op een juridische futilliteit? Ik wil graag aan de slag met Boeren voor Natuur. Op onze kavel wil ik nog meer landschapselementen aanleggen, en onze importen, die al minmaal zijn, gaan dan terug naar nul.’

**Geert de Snoo, directeur
NIOO-KNAW**

**‘Laten we gelijk ook de harde
overgangen tussen stad en
landbouw aanpakken. Wat
geldt voor natuur geldt ook
voor steden’**

‘Als je een tientje neerlegt in een natuurgebied, gebeurt er niks. Dus iemand moet er opkomen voor natuur. Dat kan een boswachter zijn maar ook een boer. Ik ben er een groot voorstander van om de scherpe scheiding tussen natuur- en landbouwgebieden te verzachten met zones waar agrariërs natuurinclusief boeren en bijdragen aan verbetering van de kwaliteit van Natura 2000-gebieden. Dit soort natuurinclusieve zones, zoals ik overgangsgedebieden liever noem, zie ik echt als kans voor de natuur én om de patstelling tussen natuur en landbouw te doorbreken. Daarvoor moeten we gebiedsprocessen opzetten en ons realiseren dat de boeren met een extensievere bedrijfsvoering onvoldoende kunnen verdienen. Ze hebben nieuwe perspectieven en andere verdienmodellen nodig. In natuurinclusieve zones moeten we niet de individuele boer centraal stellen maar de verbanden op landschapsschaal, waarbij het principe bodem- en watersturend leidend wordt om onder meer de waterhuishouding op orde te krijgen. Een belangrijke onderzoeksvraag is hoe breed natuurinclusieve zones moeten worden. Vanuit ecologisch en hydrologisch perspectief is enig maatwerk vereist. Het maakt verschil of zones boven- of benedenstrooms liggen. Ook de bodemsoort(en), bedrijfstypen en het bestrijdingsmiddelengebruik in de omgeving zijn bepalende factoren. Verder pleit ik sterk voor een goede ruimtelijke ordening. Laten we dan meteen ook de harde overgangen tussen stad en landbouw aanpakken. Wat geldt voor natuur geldt ook voor steden. Tussen nieuwbouwwijken en landbouwpercelen zit soms niet meer dan een slootje. Het nationale programma Ruimte voor de Rivier heeft eerder laten zien hoe harde grenzen kunnen worden opgeheven. Laten we zoiets ook doen voor natuur, landbouw en stad.’